

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Кафедра гуманітарної освіти
НМЛ гуманітарних дисциплін

Програма для загальноосвітніх середніх навчальних закладів

**«Історія рідного краю. Дніпропетровщина»
для учнів 5-11 класів**

2016

Укладачі:

Братаніч Б.В., декан факультету підготовки та перепідготовки педагогічних працівників, доктор філософських наук, професор

Базилевська Л.Л., завідувача навчально-методичною лабораторією гуманітарних дисциплін ДОППО; вчитель - методист

Затверджено Вченою радою КВНЗ «Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (протокол № 7 від 26.09. 2016 року) і отримано гриф «Вчена рада рекомендує до друку»

Програма курсу з історії **«Історія рідного краю. Дніпропетровщина»** призначена для учнів **5-11 класів** загальноосвітніх середніх навчальних закладі і складена, виходячи із цілей, вимог і змісту сучасного навчання історії у школі, закладених у Державному стандарті базової і повної середньої освіти (освітня галузь «Суспільствознавство»).

Програма базується на основі курсу історії України із давніх часів до сьогодення і поєднує проблемно-тематичний, хронологічний, цивілізаційний та культурологічний принципи.

Курс має на меті поглибити інтерес до вивчення історії України та всесвітньої історії та зацікавити учнів історією рідного краю.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Виходячи із положень Національної доктрини розвитку освіти, де головною метою навчального процесу вітчизняної освіти є виховання громадянина України, соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, базуючись на цілях, вимогах і змісті навчання історії у школі (освітня галузь «Суспільствознавство»), закладених у Державному стандарті базової і повної середньої освіти, автори програми з історії рідного краю визначили головну мету даного курсу. Вона має забезпечувати:

- ✓ формування в учнів історичної свідомості, відродження національної самосвідомості, що ґрунтується на системі вивічених історичних знань та знанні історії рідного краю;
- ✓ усвідомлення школярами своєї приналежності до української нації, до України, причетності до рідного краю;
- ✓ толерантне розуміння сучасною молоддю історії свого регіону, усвідомлення спільного минулого і майбутнього та створення реальних можливостей для обговорення різноманітних та історичних та суспільних проблем;
- ✓ розвиток історичного мислення школярів, їх умінь осмислювати тексти та зображення історичного змісту і застосовувати отримані знання для самостійної пізнавальної та дослідницької діяльності;
- ✓ розвиток і збагачення духовно-моральних цінностей та загальнолюдських вартостей кожного учня;
- ✓ поглибити інтерес до історії взагалі та до історії Дніпропетровщини зокрема.

Завдання курсу «Історія рідного краю. Дніпропетровщина» полягає у розкритті перед учнями подій з історії рідного краю на основі сучасних новітніх досліджень.

Курс «Історія рідного краю. Дніпропетровщина» вивчається в **5 – 11 класах** загальноосвітніх середніх навчальних закладів Дніпропетровської області. На вивчення курсу у кожному класі відводиться **17 годин на рік / 0,5 годин на тиждень**. Курс може викладатись як факультативно так і як предмет за вибором за рахунок варіативної частини.

Викладання курсу покладається на вчителів історії.

Програма курсу «Історія рідного краю. Дніпропетровщина» має лише орієнтовний перелік питань змісту, перероблена відповідно до вимог сьогодення і має статус **регіональної** (затверджена Вченою радою КВНЗ «Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (протокол № 7 від 26.09.2016 року - гриф «Вчена рада рекомендує до друку»)).

Вона базується на основі курсу історії України із давніх часів до сьогодення та поєднує проблемно-тематичний, хронологічний, цивілізаційний та культурологічний принципи. Зміст її можна вивчати як окремо так і синхронно-паралельно й хронологічно. Такий підхід вчитель може реалізувати шляхом узгодження матеріалу відповідних курсів з історії (історія України, всесвітня історія, міжкурсові зв'язки) та місцевої історії.

Під час планування навчального процесу за даною програмою вчитель сам може визначати оптимальну послідовність розгляду окремих тем, місце включення до певних тем історії міста, району, села, вулиці чи історії життя видатних людей регіону. Пропонований розподіл навчального часу може бути змінений і використаний вчителем на власний розсуд. Зміст програми для учнів 5 – 11 класів є доступним і розрахований на засвоєння його кожним учнем.

В межах даного підходу особлива увага повинна приділятися питанням суті суспільного життя краю, людським взаємовідносинам, тут є можливість звернутися до повсякденного життя пересічних людей: сім'я, родина, знайомі, місцева громада – у побуті, середовищі, культурному просторі тощо. Учням слід пам'ятати, що історію краю творять і звичайні люди, які не здобули гучної слави. Доля кожної такої людини і є складовою історії нашого народу.

Під час вивчення даного курсу вчитель повинен творчо підходити до пропонованого матеріалу програми та його розподілу. Він може самостійно об'єднати вивчення матеріалу кількох тем, додати власні теми, які він вважає за нагальні, збільшити кількість початкових годин до 35.

Вивчаючи історію Дніпропетровщини, вчитель може запропонувати учням окремі питання для самостійного вивчення чи дослідження через практичні заняття. Такі учнівські дослідження історії краю можуть зайняти почесне місце і у пошуковій роботі шкільних навчальних закладів та знайти своє відображення у дослідницьких історичних проектах та творчих роботах в межах курсу з історії краю.

Пропоновані навчальні матеріали програми є мінімумом знань з історії краю. Повне їх опрацювання повинен забезпечити вчитель, пам'ятаючи, що окрім традиційних уроків, слід використовувати уроки із застосуванням інноваційних освітніх технологій і методик, опираючись на особистісно зорієнтоване й компетентнісно-діяльнісне навчання та можливістю їх проведення у історичних та краєзнавчих музеях, біля пам'ятних місць, проводячи екскурсії тощо.

Вивчення історії рідного краю має продовжуватись і в позаурочний час. Цьому можуть сприяти організація і проведення тематичних науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, виставок, інших просвітницьких заходів інформаційного, освітнього та виховного характеру з історії краю (лекції, диспути, дебати, історичні вечори, зустрічі із свідками та учасниками певних подій). Така робота сприятиме виконанню мети курсу.

Однією із найважливіших умов засвоєння курсу є робота з підручниками у поєднанні із опрацюванням регіональних першоджерел. Практична потреба розв'язання зазначених проблем курсу у 2005-2008 роках зумовила необхідність створення підручників (паперових та електронних) «Історія рідного краю. Дніпропетровщина» для учнів 5, 7-11 класів, які мають грифи «Рекомендовано Міністерством освіти і науки як регіональний підручник» та «Схвалено Міністерством освіти і науки України».

Всі нижчезказані підручники відповідають даній програмі, але вимагають від вчителя самостійного опрацювання тих тем, котрі у підручниках не висвітлено у зв'язку із новими змінами у термінології (2014-2015 р.р.) та новому трактуванні історичних державних подій (наприклад, історія рідного краю для учнів 5 та 11 класів не містить інформації за 2009-2016 роки).

Чинними до програми з історії рідного краю є підручники:

5 клас – Недосекіна Т.В. «Історія рідного краю. Дніпропетровщина» (видавництво «Дніпрокнига», 2006);

7 клас – Братаніч Б.В., Романенко М.І. «Історія рідного краю. Дніпропетровщина. Прадавнина та середньовіччя» (видавництво «Дніпрокнига», 2005);

8 клас – Братаніч Б.В., Романенко М.І. «Історія рідного краю. Дніпропетровщина. Козацька доба: XVI – середина XVIII ст.» (видавництво «Дніпрокнига», 2005);

9 клас – Братаніч Б.В., Романенко М.І. «Історія рідного краю. Дніпропетровщина. Наш край у складі Російської імперії: друга половина XVIII ст. – 1914 р.» (видавництво «Дніпрокнига», 2006);

10 клас – Братаніч Б.В., Романенко М.І. «Історія рідного краю. Дніпропетровщина. Наш край під час Першої світової війни 1914 р. – 1939 р.» (видавництво «Дніпрокнига», 2007);

11 клас – Бородін Є.І., Іваненко В.В., Недосекіна Т.В. «Історія рідного краю. Дніпропетровщина» (видавництво «Дніпрокнига», 2008).

Під час вивчення історію рідного краю у 6 класі рекомендуємо користуватись підручником для **7 класу** – Братаніч Б.В., Романенко М.І. «Історія рідного краю. Дніпропетровщина. Прадавнина та середньовіччя» (видавництво «Дніпрокнига», 2005), де розміщені відповідні теми курсу.

Кожен повний курс регіональної історії за відповідний клас завершується практичним заняттям і підсумковим уроком тематичного оцінювання, на який виділено окрему годину, або може бути і окремим уроком.

Сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів ставлять перед вчителем завдання на визначення рівня навчальних досягнень та компетентностей учнів і передбачає виставлення оцінки у 12–бальній системі за звичними (з інваріантних курсів історії) критеріями оцінювання навчальних досягнень загальноосвітньої школи, затверджених Міністерством освіти і науки України у 2011 та 2013 роках.

Цінності та особистісне ставлення учнів проявлятимуться в реальному житті, а вчителю треба надати можливість учневі на уроці показати засвоєні знання і сформовані уміння та навички, застосувати сформовані компетентності.

Для підсумкового уроку з курсу «Історія рідного краю. Дніпропетровщина» у кожному класі потрібно використовувати як усні та письмові роботи як форми контролю, роботи змішаного характеру (наприклад, есе, учнівські проекти, творчі роботи, дослідження, робота з картою) з урахуванням вікових та пізнавальних особливостей учнів.

Програма складена таким чином, щоб максимально спростити роботу вчителя під час підготовки до навчальних занять.

Під час викладання курсу з історії рідного краю вчителів необхідно врахувати, що у інваріантній частині програми курсу «Історія України» також закладені питання вивчення історії краю. У такому разі вчитель повинен скоригувати викладання цих навчальних дисциплін і тем і не дублювати їх.

У разі відсутності можливості викладання курсу **«Історія рідного краю. Дніпропетровщина»** за окремими годинами, вчителів також необхідно користуватись вищезгаданими регіональним підручниками.

ІСТОРІЯ РІДНОГО КРАЮ. ДНІПРОПЕТРОВЩИНА

5 КЛАС

(17 годин)

<i>Дата проведення уроку</i>	<i>К-сть годин</i>	<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
	1	ВСТУП. Що таке історія. Навіщо потрібно її вивчати.	Учень (учениця): <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>користується</i> підручником (орієнтується в його структурі, користується методичним апаратом тощо); ✓ <i>застосовує</i> поняття «історія»; ✓ <i>свідомо читає</i> адаптований історичний текст, знаходить у ньому історичну інформацію.
	1	Глава 1. Мільйони років до нашої ери. Формування сучасного ландшафту Дніпропетровської області протягом мільйонів років. Зледеніння на території області, його причини. Міф про Атлантиду. Сучасні наукові дані щодо геоісторії краю та України.	Учень (учениця): <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> місця зледеніння на території області та території краю; ✓ <i>переказує</i> зміст історичних міфів та легенд з історії краю; ✓ <i>використовує</i> сучасні дані про географічну історію краю.

1	<p>Глава 2. Кам'яний вік</p> <p>Про що можна дізнатися з археологічних розкопок на території міста Дніпра та розповіді Археолога. Чому археологічні пам'ятки знаходяться під землею. Поняття <i>кам'яний вік</i>. Роль вогню та приручення собаки. Перші заняття найдавніших людей. Поняття <i>рід</i> і <i>релігійні вірування</i>. Як з'явилися землеробство та скотарство. Трипільська культура. Д. І. Яворницький.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> місця знахідок решток найдавніших людей, стоянки давніх людей на території України та рідного краю, на території розселення носіїв трипільської культури; ✓ <i>застосовує і пояснює на прикладах</i> поняття: «рід», «плем'я»; «родова община», «сусідська община», «рада старійшин», «вождь»; ✓ <i>описує</i> головні винаходи людства доби кам'яного і мідно-бронзового віків, знайдених на території краю; ✓ <i>розповідає</i> про первісні форми релігійних вірувань і мистецтво людей за первісної доби;
1	<p>Глава 3. Скіфи</p> <p>У гостях у скіфської богині Аргімпаси. Батько історії Геродот. Кіммерійці: легенда та наукові дані. Поняття <i>речові пам'ятки, грецькі міста-держави</i>. Скіфи. Походження, звичаї. Скіфські кургани. Сармати.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>називає</i> хронологічні межі розселення скіфів, сарматів, кіммерійців на території краю; ✓ <i>показує на карті</i> територію розселення кіммерійців та скіфів, напрямки грецької колонізації; ✓ <i>застосовує та пояснює на прикладах</i> поняття: «колонія», «метрополія», «колонізація»; «місто-держава», «пектораль», «скіфський курган»; ✓ <i>характеризує</i> діяльність Дарія I, суспільне, господарське життя та культурну спадщину племен і народів залізного віку, що проживали на території України, внесок цих цивілізацій у культурну

			спадщину людства; ✓ <i>описує</i> спосіб життя населення Кіммерійсько-Скіфського світу;
	1	<p>Глава 4. Слов'яни</p> <p>Звідки прийшли стародавні слов'яни-анти. Дана - слов'янська богиня води. Городище Башмачка - найдавніший слід перебування слов'ян у нашому краї. «Повість минулих літ». Уличі - східнослов'янське плем'я, яке мешкало на території сучасної Дніпропетровщини. Хозарський Каганат: територія, заняття населення, стосунки зі слов'янами. Хто такі варяги. Шлях «із варяг у греки». Дніпровські пороги. Народи степу: землероби та кочовики. Печеніги та сліди їхнього перебування на території краю. Половці: два століття миру та війни зі слов'янами. Наш край - територія, яку контролювали половці. «Слово о полку Ігоревім».</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>розпізнає на карті</i> територію розселення слов'янських племен, які проживали на території Русі-України та рідного краю; ✓ <i>характеризує</i> суспільне життя, господарство, заняття, побут і вірування східних слов'ян, літописні джерела про слов'ян (уличів) та основні версії та сліди їх перебування в краї; ✓ <i>визначає</i> наслідки впливу природно-географічних умов на господарство та спосіб життя слов'ян краю; ✓ <i>тлумачить поняття</i> «слов'яни», «половці», «варяги», «Хозарський Каганат».
	1	<p>Глава 5. Київська держава (Русь-Україна)</p> <p>Перші київські князі. Київська держава (Русь-Україна) та Візантія. Острови Хортиця та Монастирський. Подорож княгині Ольги річкою Дніпром до Візантії.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> територію Київської держави (Русі-України) за правління перших князів; Візантія; ✓ <i>характеризує</i> розвиток господарства і торгівлі;

		<p>Доля Святослава. Хрещення Русі. Ярослав Мудрий - князь «країни міст». Селища та городища Київської держави (Русі-України) на території нашого краю.</p>	<p>повсякденне життя мешканців краю;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>називає</i> роки правління князів Святослава та Ярослава Мудрого, княгині Ольги; рік запровадження християнства як державної релігії; ✓ <i>тлумачить</i> поняття «християнство», «священик», «митрополит», «монастир», «чернець»; ✓ <i>визначає</i> ступінь розвитку господарства й торгівлі Русі-України; причини і наслідки запровадження християнства як державної релігії Київської держави (Русі-України);
	1	<p>Глава 6. Київська держава (Русь-Україна) та монголи</p> <p>Монголи. Чингисхан. Битва на річці Калка. Сліди монгольської навали на території Дніпропетровщини. Поняття <i>ярлик, данина</i>. Київська держава (Русь-Україна) - щит між Європою та монголами. Велике князівство Литовське - захист князівств Київської держави (Русь-України) від монголів. Кримське ханство та Османська імперія. Поняття <i>Мала Русь, Україна</i>.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує</i> на карті напрямки навали монголів; України того часу; Кримське ханство; Османська імперія»; Велике князівство Литовське; ✓ <i>характеризує</i> діяльність князів; особливості монгольського панування на українських землях та монгольські сліди на території краю; ✓ <i>тлумачить</i> поняття «орда», «ярлик», «данина», «Мала Русь», «Україна»; ✓ <i>переповідає</i> літописні відомості про Україну;

	1	<p>Глава 7. Запорізька Січ</p> <p>Причини виникнення козацтва. Запорізька Січ. Дмитро Вишневецький-Байда. Місцезнаходження козацької столиці. Звичаї та традиції козаків. Козацькі клейноди. Конституція Пилипа Орлика.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> місця Запорізьких Січей — фортець та володіння Запорізької Січі, місця найважливіших подій та створення найвизначніших культурних пам'яток козацтва; ✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Запорізька Січ», «козацька республіка»; «конституція»; ✓ <i>характеризує та оцінює</i> діяльність князя Дмитра Вишневецького-Байди; П. Орлика.
	1	<p>Глава 8. Козацький край</p> <p>Муравський шлях. Боротьба козаків з кримськими татарами і турками. Петро Конашевич-Сагайдачний. Морські походи козаків. Іван Сірко. Звідки пішла назва <i>Ігрень</i>. Лист козаків турецькому султану. Боротьба козаків проти Речі Посполитої. Фортеця Кодак. І. Сулима. Французький інженер і картограф Гійом Левассер де Боплан. Визвольна війна українського народу. Богдан Хмельницький - гетьман Української козацької республіки. Переяславська угода. Участь козаків у подіях західноєвропейської історії. Територія</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> розташування Ігрень; фортеці Кодак; козацькі поселення на території краю; ✓ <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду; ✓ <i>характеризує та оцінює</i> діяльність П. Конашевича-Сагайдачного, І. Сулими; Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, Петра Калнишевського; ✓ <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; ✓ <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби,

	<p>нашого краю - оборонний рубіж у боротьбі з Кримським ханством. Іван Мазепа: пошук шляхів до незалежності України. Зруйнування Запорозької Січі Петром І. Причини відновлення Запорізької Січі у межах Російської імперії. Остаточне знищення українського козацтва Катериною ІІ. Петро Калнишевський - останній кошовий отаман. Козацькі села на території сучасної Дніпропетровщини.</p>	<p>судження про доленосні події доби.</p>
<p>1</p>	<p>Глава 9. Місто на трьох пагорбах Причини заснування Катеринослава. Козацькі слободи: Половиця, Старий Кодак, Нові Кайдаки. Г.Потьомкін. Забудова Катеринослава: Палацова площа, Преображенський собор, палац генерал-губернатора. Верстова миля. Осавул Лазар Глоба. Перебування Катерини ІІ у місті. Перші казенні підприємства Виникнення слободи Сурсько-Литовської. Катеринослав у І пол. ХІХ ст. Перейменування назви міста на Новоросійськ. О.С. Пушкін та Катеринослав. Т. Г. Шевченко.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> розташування Козацьких слобід: Половиця, Старий Кодак, Нові Кайдаки; слобода Сурсько-Литовська; ✓ <i>характеризує та оцінює</i> діяльність Л.Глоби; ✓ <i>характеризує та оцінює</i> на прикладах життя міста Катеринослава; діяльність О.Пушкіна; вплив Т. Г. Шевченка; ✓ <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів тієї доби, судження про доленосні події у краї.

	1	<p>Глава 10-11. Катеринославська губернія - Дніпропетровська область</p> <p>Виникнення Катеринославської губернії. Апостолове. Історія виникнення сіл сучасного Апостолівського району. Васильківка та населені пункти сучасного Васильківського району. Заселення території сучасного Верхньодніпровського району. Верхньодніпровськ, Дніпродзержинськ. Дніпропетровський район - ворота обласного центру. Походження назви м. Кривий Ріг. Історія селищ сучасного Криничанського району: легенди, перекази. Легенда про виникнення притоки Дніпра — Орілі. Населені пункти Магдалинівського району. Межівський край - рубіж між козацькими землями та Кримським ханством. Нікопольщина - центр запорозького козацтва. Історія виникнення сіл та містечок Новомосковського району.</p> <p>Самарський Пустинно-Миколаївський монастир. Виникнення Павлограда та сіл сучасного Павлоградського району. Петриківка та села Петриківського району. Петриківський розпис — унікальне явище українського мистецтва.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті розташування вказані міста та містечка краю; великі та малі поселення;</i> ✓ <i>встановлює хронологічну послідовність розвитку подій цього періоду;</i> ✓ <i>порівнює господарське життя різних поселень краю і розповідає про розвиток економічного та культурного життя краю;</i> ✓ <i>пояснює походження територіальних назв;</i> ✓ <i>висловлює ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби; про роль краю у розвитку українських земель;</i> ✓ <i>розрізняє та характеризує особливості Петриківського розпису;</i>
--	---	---	---

		<p>Петропавлівка - військова слобода. Села Петропавлівського району. Виникнення селища Покровське та сіл району. Історія виникнення П'ятихаток, Жовтих Вод та сіл сучасного П'ятихатського району. Виникнення селища Синельникове - важливого залізничного вузла півдня України. Солоне та історія виникнення сіл Військове, Микільське-на-Дніпрі. Населені пункти сучасного Софіївського району. Народні перекази про виникнення Томаківки. Селища сучасного Томаківського району. Історія Царичанського краю. Легенда про цілющі якості царичанської мінеральної води. Широківський район - козацький край. Історія сіл Юр'ївського району.</p>	
	1	<p>Глава 12. Залізна лихоманка перед буревієм</p> <p>Кримська війна. Оборона Севастополя. Катеринослав — місто-шпиталь. Севастопольський парк. Кріпосне право та боротьба селян за свою волю. Що принесла селянам реформа 1861р. Розвиток краю наприкінці XIX ст. О.М.Поль. Міст через Дніпро. Гірнична Академія. Музей ім. О.Поля. Розбудова міста. Становище</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> місце воєнних дій періоду Кримської війни; ✓ <i>встановлює</i> хронологічну послідовність розвитку подій цього періоду; ✓ <i>характеризує та оцінює</i> діяльність О.Поля, В. Гіляровського; ✓ <i>порівнює</i> господарське життя різних поселень

		робітників. В. Гіляровський. Революція 1905р. Виступи народу в Катеринославі та губернії. Підсумки революції. «Просвіта».	краю і розповідає про розвиток економічного та культурного життя краю; ✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: ✓ «кріпосне право», «реформа», «революція», «Просвіта».
	1	Глава 13. Революційний буревій Події 1917-1920 рр. та наш край. Революційні місця міста. Лютнева революція. Центральна Рада та М.С. Грушевський. Утворення губернської Української ради. Відновлення роботи українських громадсько-політичних організацій. Спроба перейменування назви міста на Січеслав. Жовтнева революція. Грудневе повстання 1917 р. у Катеринославі. Н.Махно у Катеринославі. Українська держава гетьмана П.Скоропадського. Заснування університету. Білогвардійські війська у Катеринославі. Встановлення більшовицького режиму.	Учень (учениця): ✓ <i>використовує карту</i> як джерело інформації про основні революційні події на українських землях; ✓ <i>визначає</i> хронологічну послідовність подій періоду; ✓ <i>орієнтується в історичній термінології</i> : Центральна рада, Лютнева революція, Жовтнева революція; ✓ <i>творчо застосовує набуті знання</i> під час складання характеристики історичних персоналій: М. Грушевський, Н.Махно, П.Скоропадський
	1	Глава 14. Між двома війнами Досягнення та втрати перших п'ятирічок. Г.І.Петровський та перейменування назви міста на	Учень (учениця): ✓ <i>використовує карту</i> як джерело інформації про регіони голоду 1921—1923 рр.; Голодомору 1932—1933 рр.; основні індустриальні новобудови в

		Дніпропетровськ. Будівництво нових заводів. Труднощі життя та умови праці робітників. Причини політики колективізації. Голодомор та його наслідки для народу України. Репресії проти народу. І.В.Сталін. Голодомор - народна трагедія 30-х рр.	Дніпропетровську; <ul style="list-style-type: none"> ✓ висловлює і аргументує власні судження щодо порушення прав людини в умовах тоталітарного режиму; ✓ дає аргументовану оцінку Голодомору 1932—1933 рр. як геноциду українського народу.
	1	Глава 15. Наш край в період Другої світової війни. Початок радянсько-німецької війни. Оборонні бої за Дніпропетровськ. Героїзм курсантів Дніпропетровського артучилища. Генерал Ю.Г. Пушкін. Боротьба жителів Дніпропетровщини проти нацистських окупантів. Жителі краю в умовах нацистської окупації та евакуації. М.І. Сташков. Г.П. Савченко. Імена героїв - навіки у пам'яті народу. Форсування Дніпра. Бої за звільнення Дніпропетровська та Дніпропетровщини. Збитки, що нанесла війна області.	Учень (учениця): <ul style="list-style-type: none"> ✓ використовує карту як джерело інформації про радянсько-німецьку війну у нашому краї; ✓ висловлює і аргументує власні судження щодо життя населення краю в умовах нацистської окупації та евакуації; внесок населення краю у перемогу над нацизмом; ✓ творчо застосовує набуті знання під час складання характеристики історичних персоналій: Ю.Г. Пушкін, М.І. Сташков. Г.П. Савченко та інші.
	1	Глава 16. Післявоєнна розбудова краю. Розпад Радянського Союзу. Розвиток економіки Дніпропетровщини у післявоєнні десятиріччя. Чорнобильська катастрофа. Екологічні проблеми в області. Ю.Гагарін та початок космічної ери. Ракетобудівний комплекс Дніпропетровська. О.М.	Учень (учениця): <ul style="list-style-type: none"> ✓ використовує карту як джерело інформації про основні події в політичному, соціально-економічному і культурному житті повоєнної України; Чорнобиль; ✓ творчо застосовує набуті знання під час складання

		Макаров. М.К. Янгель. Війна в Афганістані - біль народної душі. Розпад СРСР.	<p>характеристик історичних персоналій: О.М. Макаров. М.К. Янгель; Ю.Гагарін;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах здобутки краю та втрати часів Афганістану; ✓ <i>аналізує і робить висновки</i> щодо рівня життя населення краю після розпаду СРСР.
1	Глава 17. Наш край в умовах незалежності (від 1991 р. до сьогодні)	<p>24 серпня 1991р. - День незалежності України. Географічне розташування України. Символи України: Герб, Прапор, Гімн. Конституція України - головний закон держави. Символи Дніпропетровської області: герб, прапор. Спад економіки: причини, труднощі. Участь населення міста та області у космічних дослідженнях. Внесок жителів Дніпропетровщини у створення без'ядерної держави. Основні напрямки промисловості Дніпропетровської області. Президенти України.</p> <p>Вихід незалежної України на міжнародну арену. Помаранчева революція 2004 р. Революція гідності 2013—2014 рр. Небесна Сотня. Анексія та тимчасова окупація Криму</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>використовує карту як джерело інформації</i> про основні події краю в умовах незалежної України; ✓ <i>визначає причини і наслідки</i> впливу світової економічної кризи на розвиток України та краю; ✓ <i>пояснює причини і наслідки</i> агресії Російської Федерації проти України; ✓ <i>орієнтується в історичній термінології</i>: без'ядерний статус, євроінтеграція, корупція, Помаранчева революція, Революція гідності, Небесна Сотня, «нормандська четвірка», Мінські угоди; ✓ <i>творчо застосовує набуті знання</i> під час складання характеристики історичних персоналій: Л.Кучма, В.Ющенко, В.Янукович, П. Порошенко.

		Російською Федерацією. Агресія Росії проти України. Петро Порошенко. Угода про асоціацію між Україною й Європейським Союзом.	
	1	<i>Підсумковий урок. Підсумкове оцінювання.</i>	

ІСТОРІЯ РІДНОГО КРАЮ. ДНІПРОПЕТРОВЩИНА

6 КЛАС

(17 годин)

<i>Дата проведення уроку</i>	<i>К-сть годин</i>	<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
	1	<p style="text-align: center;">ВСТУП.</p> <p>Ознайомлення учнів із завданнями і структурою курсу. Критерії підсумкового оцінювання.</p> <p>Своєрідність періоду. Що і як вивчає історія рідного краю Хронологічні межі періоду. Історичні джерела.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>називає</i> хронологічні межі історії рідного краю, основні види історичних джерел; ✓ <i>правильно застосовує</i> відлік часу; ✓ <i>наводить</i> приклади історичних джерел; ✓ <i>висловлює судження</i> про особливості епохи; ✓ <i>користується</i> підручником і орієнтується у його структурі

	8 год.	Розділ І. ПЕРВІСНІ ЧАСИ У НАШОМУ КРАЇ	
	2	<p>Тема 1. ПАЛЕОЛІТ У НАШОМУ КРАЇ.</p> <p>Початки людського життя на території краю. Заселеність краю. Ранній палеоліт. Неандертальці у нашому краї. Господарство, життя та духовний світ. Пізній палеоліт у нашому краї. Найвідоміші стоянки пізнього палеоліту. Розселення людей у пізній палеолітичний час. Загальна характеристика населення краю пізнього палеоліту.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учень (учениця): ✓ <i>називає</i> хронологічні межі палеоліту; основні заняття людей; характерні риси духовного життя; ✓ <i>показує на карті</i> розселення ранніх людей у нашому краї та палеолітичні стоянки; ✓ <i>застосовує та пояснює</i> поняття і терміни: «палеоліт», «археологічна культура», «осілий і кочовий спосіб життя»; ✓ <i>висловлює судження</i> про походження людини
	1	<p>Тема 2. ЖИТТЯ КРАЮ ЗА ЧАСІВ МЕЗОЛІТУ .</p> <p>Природно-кліматичні умови краю періоду мезоліту. Характеристика населення краю. Етнокультурні зміни в краї на межі мезоліту та неоліту.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учень (учениця): ✓ <i>називає</i> хронологічні межі мезоліту; основні заняття людей; характерні риси їх життя; ✓ <i>показує на карті</i> розселення людей у нашому краї в період мезоліту ; ✓ <i>застосовує та пояснює</i> поняття і терміни: «мезоліт», «етнокультурні зміни»;

			<ul style="list-style-type: none"> ✓ висловлює судження про життя носіїв культури того періоду
3	<p>Тема 3.</p> <p>НЕОЛІТ ТА ЕНЕОЛІТ У НАШОМУ КРАЇ.</p> <p>Господарський розвиток краю. Неолітичні пам'ятки краю. Антропологічна та етнічна характеристика населення краю. Міграція населення.</p> <p>Пам'ятки краю періоду енеоліту.</p> <p>Трипільська археологічна культура в нашому краї. Ямно-культурна спільнота. Постмаріупольська культура.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учень (учениця): ✓ називає хронологічні межі неоліту та енеоліту, трипільської і постмаріупольської культури, характерні риси їх життя; ✓ показує на карті розселення людей у нашому краї в ці періоди; ✓ описує життя найдавніших людей; ✓ порівнює заняття людей та спосіб їх життя 	
1	<p>Тема 4.</p> <p>НАШ КРАЙ У БРОНЗОВИЙ ВІК.</p> <p>Степове Подніпров'я бронзового віку. Культура та вірування людей.</p> <p>Епоха пізньої бронзи у нашому краї. Характеристика населення краю бронзового віку. Міграція. Господарство, побут, ремесла і духовне життя.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учень (учениця): ✓ називає хронологічні межі бронзового віку, характерні риси цього періоду; ✓ показує на карті найвідоміші місця розселення людей бронзового періоду у нашому краї; ✓ застосовує та пояснює на прикладах термінологію до теми: «бронзовий вік», «кургани», «міграція»; ✓ використовує дані джерел; 	

			✓ <i>наводить приклади господарського життя у краї</i>
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	7 год.	Розділ II НАШ КРАЙ ЗА ЧАСІВ АНТИЧНОСТІ	
	1	Тема 5. РАННІЙ ЗАЛІЗНИЙ ВІК НА ТЕРИТОРІЇ КРАЮ. Початок раннього залізного віку. Кімерійські вторгнення у придніпровські степи. Суспільний лад, заняття та духовний світ кімерійців. Чорноліська культура та її вплив на кімерійців. Особливості чорноліської культури.	✓ <i>визначає хронологічні межі раннього залізного віку на території краю;</i> ✓ <i>показує на карті найвідоміші місця розселення людей раннього залізного віку у нашому краї, вторгнення кімерійців;</i> ✓ <i>застосовує та пояснює на прикладах термінологію до теми: «залізний вік», «кімерійці», «чорноліська культура»</i>
	1	Тема 6 . СКІФИ НА ТЕРИТОРІЇ КРАЮ. Прихід скіфів до нашого краю. Степове Подніпров'я у складі Скіфської держави. Господарство скіфів-кочовиків. Духовний світ скіфів. Скіфи та праслов'яни. Скіфська держава. Соціально-політичний устрій Скіфії. Побут скіфів-хліборобів. Релігія. Загибель Скіфії.	✓ <i>визначає хронологічні межі проживання скіфських племен на території краю;</i> ✓ <i>правильно застосовує відлік часу існування скіфів;</i> ✓ <i>показує на карті розташування Скіфської держави;</i> ✓ <i>описує життя скіфів та слов'ян;</i> ✓ <i>порівнює заняття людей та спосіб їх життя;</i>

			<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>визначає</i> особливості соціально-політичного устрою скіфів, їх побуту та духовного життя
1	<p>Тема 7.</p> <p>СКІФСЬКІ КУРГАНИ НА ТЕРИТОРІЇ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ.</p> <p>Історія досліджень скіфських курганів на Дніпропетровщині. Походження місцевих курганів. Поховання скіфів на Дніпропетровщині. Скарби найзнаменитіших курганів Дніпропетровщини.</p> <p>Відомі розкопані кургани. Археолог Б. М. Мозолевський та його знахідки на території краю.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах термінологію до теми: «степові піраміди», «архаїчний час», «Говста Могила», «Денисова Могила», «Завадська Могила» тощо; ✓ <i>пояснює</i> значення найважливіших досліджень території краю і вклад видатних археологів у історію та культуру сучасної Дніпропетровщини; ✓ <i>використовує</i> додаткові матеріали та зображення знахідок у характеристиках місцевих розкопок 	
1	<p>Тема 8.</p> <p>САРМАТИ У СТЕПОВОМУ ПОДНІПРОВ'Ї.</p> <p>Прихід сарматів до нашого краю. Сармати у Орільсько-Самарському межиріччі. Освоєння сарматами Правобережжя нашого краю. Наш край в період розквіту Сарматії.</p> <p>Сарматська держава. Суспільний лад, господарство,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>розрізняє</i> умовні позначки на історичній карті і <i>показує</i> поселення сарматів та сарматські пам'ятники; ✓ <i>співвідносить</i> межі освоєння краю сарматами та скіфами; ✓ <i>свідомо читає</i> адаптовані матеріали про розвиток сарматської спільноти у Орільсько- 	

		<p>побут, торгівля, духовний світ сарматів. Сармати та праслов'яни.</p>	<p>Самарському межиріччі та Правобережжі нашого краю;</p> <p>✓ <i>знаходить</i> у тексті джерел відповіді на поставлені запитання про господарство та вірування сарматів</p>
1	<p>Тема 9.</p> <p>НАШ КРАЙ В ЕПОХУ ВЕЛИКОГО ПЕРЕСЕЛЕННЯ</p> <p>Наш край у житті античних міст-колоній Причорномор'я.</p> <p>Зв'язки населення краю із найголовнішими містами-колоніями Північного Причорномор'я. Суспільне, господарське та духовне життя у колоніях.</p> <p>Готи та гуни у нашому краї.</p>	<p>✓ <i>показує на карті</i> основні напрями великого переселення народів по території нашого краю;</p> <p>✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах термінологію до теми: «велике переселення народів», «міста-колонії», «мити», «греко-римський стиль», «іраномовні племена», «тюркомовні племена»;</p> <p>✓ <i>описує і формулює</i> наслідки вторгнення народів епохи великого переселення на територію краю та особливості розвитку регіону</p>	

	1	<p>Тема 10.</p> <p>ДАВНІ СЛОВ'ЯНИ НА ТЕРИТОРІЇ КРАЮ.</p> <p>Зарубинецька та черняхівська культури у краї. Господарство, торгівля, релігія. Анти. Господарство та суспільний устрій. Етнокультурна характеристика осілого населення краю.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> території розселення слов'ян у Степовому Подніпров'ї; ✓ <i>описує</i> життя слов'янських племен та їх побут у нашому краї, контакти праслов'ян та кочовиків; ✓ <i>давати</i> етнокультурну характеристику осілого населення краю; ✓ <i>будує</i> усні та письмові висловлювання щодо участі населення краю у формуванні давньослов'янської спільноти
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	1	Підсумкове тематичне оцінювання.	

ІСТОРІЯ РІДНОГО КРАЮ. ДНІПРОПЕТРОВЩИНА

7 КЛАС

(17 годин)

<i>Дата проведення уроку</i>	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	1	ПОВТОРЕННЯ. Історія нашого краю в стародавні часи. ВСТУП. Історія нашого краю в Середні віки. Періодизація. Джерела з історії України.	Учень/учениця: <ul style="list-style-type: none"> • показує на карті основні історичні пам'ятки у середні віки; • характеризує історичний розвиток нашого краю у стародавню добу; • визначає особливості розвитку нашого краю доби Середньовіччя; • називає періодизацію історії нашого краю у Середньовіччі; • тлумачить поняття «історія нашого краю», «історичні джерела історії нашого краю».
Розділ І. НАШ КРАЙ У ЧАСИ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ РУСІ-УКРАЇНИ			
	2	Уличі на території нашого краю. Їх господарство, суспільний устрій. Сусіди уличів на території нашого	Учень/учениця: <ul style="list-style-type: none"> • розпізнає на карті територію розселення народів, які проживали на території краю часів становлення Русі-України; напрямки походів

		краю (хозари, печеніги, угри). Практичне заняття: «Уличі та князь Ігор».	київських князів у нашому краї; • характеризує суспільне життя, господарство, заняття, побут і вірування жителів краю; літописні джерела про наш край; • визначає наслідки впливу природно-географічних умов на господарство та спосіб життя жителів нашого краю; • висловлює судження щодо життя населення нашого краю та його взаємозв'язків з Руссю-Україною; • називає періоди зміни основних етносів на території краю; • тлумачить поняття , що характеризують життя етносів на території краю.
	1	Узагальнення. Тематичний контроль	
	Розділ II. Наш край наприкінці X – у першій половині XI ст.		
	3	Руські поселення у степовому Подніпров'ї. Бродники. Печеніги та боротьба з ними київських князів. Господарське життя та розвиток культури у нашому краї наприкінці X – у першій половині XI ст. Практичне заняття: «Уявна подорож Степовим	Учень/учениця: • показує на карті зміни у розселенні жителів краю за правління князів Володимира Святославовича та Ярослава Мудрого; • характеризує розвиток господарства і торгівлі на території нашого краю; • визначає вплив подій у краї на розвиток Русі–України;; • визначає хронологічні межі основних подій часів правління князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого на території краю;

		Подніпров'ям часів Ярослава удрого»	<ul style="list-style-type: none"> • тлумачить поняття «печеніги», «половці», «торки», «чорні клубуки», «бродники», «руські поселення у Подніпров'ї».
	1	Узагальнення. Тематичний контроль	
Розділ III. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА (РУСЬ-УКРАЇНА) у другій половині XI – першій половині XIII ст.			
	3	<p>Наш край у складі Половецької землі. Протодержавні об'єднання половців, їх господарство та культура. Боротьба руських князів з половцями у Степовому Подніпров'ї. Завоювання нашого краю монголо-татарами.</p> <p>Практичне заняття: Особливості розвитку культури на території краю</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показує на карті зміни у розселенні народів на території нашого краю, основні руські поселення того часу; • характеризує становище у нашому краї за правління наступників Ярослава Мудрого; особливості політичного і соціально-економічного життя краю того часу; відносини половців із Руссю; • визначає причини і наслідки половецьких набігів та зіткнень з руськими князями для життя нашого краю; • висловлює судження про особливості русько-половецьких відносин та їх вплив на розвиток нашого краю; • називає роки та періоди основних подій на території краю даного періоду.
	1	Узагальнення. Тематичний контроль	
РОЗДІЛ IV. НАШ КРАЙ ЗА ЧАСІВ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ДО СКЛАДУ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА ІНШИХ ДЕРЖАВ (друга половина XIV – XV ст.)			

	3	<p>Литовсько-руська колонізація Степового Подніпров'я. Господарське життя у нашому краї часів литовського володарювання. Татари у нашому краї у часи пізнього середньовіччя. Спустошення краю кримськими татарами.</p> <p>Практичне заняття: «Етнічний склад населення Степового Подніпров'я у часи пізнього середньовіччя».</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • показує на карті територію нашого краю у складі різних держав; • характеризує становище земель рідного краю у складі різних держав; розвиток господарства, торгівлі; • визначає причини та наслідки освоєння ВКЛ території нашого краю; • висловлює судження щодо діяльності Вітовта, Семена Олельковича у відношенні Степового Подніпров'я; • називає основні хронологічні періоди освоєння території нашого краю ВКЛ; • тлумачить поняття: «Дике Поле», «невільник», «Муравський шлях», «хан», «Калитва».
	1	Узагальнення. Тематичний контроль	
	1	<p>Узагальнення до курсу: «Середньовічна історія Степового Подніпров'я та її внесок у загальноукраїнську спадщину».</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризує основні цивілізаційні здобутки населення нашого краю в період Середньовіччя; • визначає здобутки населення краю та його внесок у загальноукраїнську спадщину; • порівнює процеси і явища української історії та історії нашого краю доби Середньовіччя; • висловлює судження щодо подій, явищ і процесів, які відбувалися

			у Степовому Подніпров'ї в часи Середньовіччя; <ul style="list-style-type: none"> • називає хронологічні межі середньовічного періоду історії рідного краю та його особливості.
--	--	--	---

ІСТОРІЯ РІДНОГО КРАЮ. ДНІПРОПЕТРОВЩИНА

8 КЛАС

(17 годин)

<i>Дата проведення уроку</i>	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	1	ВСТУП Ознайомлення учнів із завданнями і структурою курсу. Нова доба в історії Степового Подніпров'я: хронологічні рамки.	Учень/учениця: <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує на карті</i> територіальні зміни, що відбулися на території Степового Подніпров'я, місця Запорізьких Січей — фортець та володіння Запорізької Січі, напрямки козацьких походів та перших повстань, місця найважливіших подій та створення найвизначніших культурних пам'яток; ✓ <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду. На основі різних джерел інформації:
	1	Тема 1. НАШ КРАЙ В XVI ст. Наш карй у період формування запорозького козацтва. Перші укріплення на території краю. Виникнення	

		<p>Запорозької Січі. Томаківська січ. Соціальна структура населення краю та економічне життя.</p> <p>Військове мистецтво козацтва. Утворення реєстрового козацтва. Повстання 1591—1596 рр. та роль у ньому запорозького козацтва.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «низове» та «реєстрове козацтво», «Запорізька Січ», «клейноди», «козацька республіка», «національно-визвольний рух»; ✓ <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; ✓ <i>порівнює</i> становище низових (запорізьких) та реєстрових козаків; ✓ <i>характеризує</i> особливості військово-політичної організації Запорозького козацтва; військового мистецтва козаків; ✓ <i>аналізує</i> зміни суспільно-політичного життя у Степовому Подніпров'ї; ✓ <i>характеризує та оцінює</i> діяльність ватажків Запорозького козацтва; ✓ <i>характеризує</i> культурні досягнення нашого краю даного періоду; ✓ <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, які мають відношення до подій на території нашого краю.
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	2	Тема 2. СТЕПОВЕ ПОДНІПРОВ'Я У	Учень/учениця:

		<p>ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.</p> <p>Базавлуцька Січ. Запорожжя Під керівництвом С.Кішки. Морські походи запорожців. Зміцнення Запорожжя за часів П. Сагайдачного. Роль Степового Подніпров'я у національно-визвольних повстаннях 1620-1630-х років. Кодацька фортеця. Господарське та культурне життя в краї.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>показує</i> на карті територію Запорозького козацтва, місця розташування Запорізьких Січей-фортець, найважливіших подій та створення найвизначніших культурних пам'яток; ✓ <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду на території краю. ✓ На основі різних джерел інформації: ✓ <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; ✓ <i>характеризує</i> та <i>оцінює</i> діяльність П. Конашевича-Сагайдачного, С.Кішки; ✓ <i>визначає</i> значення національно-визвольних повстань, особливості соціально-економічного та політичного становища запорозького козацтва у першій половині XVII ст.; ✓ <i>характеризує</i> культурні досягнення Запорозької Січі; ✓ <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби у контексті їх дій щодо Запорозького козацтва.
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	2	Тема 3. НАШ КРАЙ У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНІЙ ВІЙНІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учень/учениця: ✓ <i>показує на карті</i> територіальні зміни у Степовому Подніпров'ї, напрямки руху запорожців у перший період

		<p>СЕРЕДИНИ XVII ст.</p> <p>Микитинська січ. Ущемлення прав запорожців. Прибуття Б.Хмельницького на Січ та початок повстання. Битва під Жовтими Водами та взяття Кодака. Запорозжя під час військових дій 1649-1655 років.</p>	<p>національно-визвольної війни, місце розташування Чортомлицької, Микитинської та Базавлуцької Січей;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду на території краю. ✓ На основі різних джерел інформації: ✓ <i>застосовує</i> та <i>пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Національно - визвольна війна», «Військо Запорізьке»; ✓ <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; ✓ <i>визначає</i> роль Жовтоводської битви та участі у боях запорожців у розгортанні національно-визвольної боротьби; ✓ <i>характеризує</i> устрій Запорозької Січі того часу; ✓ <i>характеризує</i> та <i>оцінює</i> діяльність гетьмана Б. Хмельницького щодо Запорозької Січі; ✓ <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів Степового Подніпров'я того часу.
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	✓
	1	<p>Тема 4. НАШ КРАЙ У 60–80-ті роки XVII ст.</p> <p>Початок Руїни у нашому краї. Боротьба Запорозжя з Виговським. Битва з</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учень/учениця: ✓ <i>показує на карті</i> територіальні зміни у краї даного періоду; місця найголовніших подій цього часу на території краю; ✓ <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду у

		<p>татарами у Присамар'ї 1660 р. Підтримка Запорожжям Брюховецького. Початок російської присутності на території нашого краю. Наслідки Андрусівського договору для нашого краю. Запорожжя у протистоянні Дорошенка з Суховієм та Ханенком. Відновлення походів запорожців проти турків та татар. Переселення у наш край населення Правобережної України. Участь запорожців у відбитті турецьких походів. Іван Сірко. Господарське, культурне та церковне життя на Запоріжжі.</p>	<p>Степовому Подніпров'ї.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ На основі різних джерел інформації: ✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Руїна», «Чортомлицька Січ»; ✓ <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду на території краю; ✓ <i>аналізує</i> зміст позиції запорожців з приводу подій на Гетьманщині; ✓ <i>порівнює</i> господарське життя на Запоріжжі та на Гетьманщині; ✓ <i>характеризує та оцінює</i> діяльність Сірка, Суховія, Ханенка; ✓ <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів того часу у контексті розвитку нашого краю, судження про доленосні події доби.
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	2	<p>Тема 5. НАШ КРАЙ НАПРИКІНЦІ XVII — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.</p> <p>Наш край у російсько-турецькій війні 1686-1700 років. Перший Кримський похід. Будівництво російських фортець на</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учень/учениця: ✓ <i>показує на карті</i> місця бойових дій та напрямки переміщення ворогуючих сторін на території краю; ✓ <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду на території краю. ✓ На основі різних джерел інформації:

		<p>Запоріжжі. Другий Кримський похід. Наш край у Азовських та нових Кримських походах. Наш край у Північній війні. Каральна експедиція російських військ проти Запоріжжя. Російська експансія у нашому краї після Полтавської битви. Наслідки Прутського походу 1711 р. для нашого краю. Російсько-турецька війна 1736-39 років та наш край. Заснування Нової Січі. Особливості розвитку культури та господарства краю.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Кримські походи», «Прутський похід»; ✓ <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду на території краю; ✓ <i>оцінює</i> діяльність Мазепи та Гордієнка у контексті подій на території нашого краю; ✓ <i>характеризує</i> гетьмана І. Мазепу як історичного діяча; ✓ <i>аналізує</i> умови та особливості розвитку економічного та культурного життя у краї; ✓ <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, виходячи з аналізу значення їх діяльності для розвитку нашого краю.
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	2	<p>Тема 6. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.</p> <p>Розвиток Нової Січі. Запорозько-татарські стосунки цього часу. Соціальні конфлікти на Запоріжжі. Втрата Запоріжжям автономії. Населення та економіка краю часів Нової Січі. Ліквідація Запорізької Січі. П. Калнишевський. Наш край у процечі заселення Південної України.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Учень/учениця: ✓ <i>показує на карті територіальні зміни</i>, що відбулися на території краю у зв'язку з політичними та економічними змінами; ✓ <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду на території краю. ✓ На основі різних джерел інформації: ✓ <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Вольності Війська Запорізького», «Підпільненська Січ»,

		Особливості розвитку культури краю в другій половині XVIII ст.	<p>«паланка»;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду на території краю; ✓ <i>визначає</i> значення Запорізької Січі в історії України; ✓ <i>характеризує</i> та <i>оцінює</i> діяльність кошового отамана П. Калнишевського; ✓ <i>характеризує</i> культурні досягнення нашого краю; ✓ <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби у контексті їх впливу на розвиток нашого краю, судження про доленосні події доби.
•	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	

ІСТОРІЯ РІДНОГО КРАЮ. ДНІПРОПЕТРОВЩИНА

9 КЛАС

(17 годин)

<i>Дата проведення уроку</i>	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	1	<p>ВСТУП</p> <p>Ознайомлення учнів із завданнями і структурою курсу. Наш край в умовах загальноєвропейської кризи аграрно-ремісницької цивілізації. Утвердження індустріального суспільства у нашому краї. Національне відродження на Катеринославщині.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>хронологічно співвідносить</i> процеси, які відбувалися на землях нашого краю, із загальноукраїнськими тенденціями історичного розвитку;</p> <p><i>показує на карті</i> територіальні зміни у нашому краї наприкінці XVIII — на початку XIX ст.;</p> <p><i>зіставляє</i> їх із сучасними кордонами Дніпропетровщини;</p> <p><i>пояснює</i>, які тенденції розвитку українського суспільства у XIX ст., проявлялися у нашому краї;</p> <p><i>називає</i> причини та особливості індустріалізації нашого краю.</p>
	1	<p>Тема 1. РОЗВИТОК НАШОГО КРАЮ У ПЕРІОД ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ (ПЕРША</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>аналізує</i> та <i>узагальнює</i> інформацію щодо прояву національного розвитку на території</p>

		<p>ПОЛОВИНА XIX ст.)</p> <p>Основні прояви становлення української нації на Катеринославщині. Значення фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак у нашому краї.</p>	<p><i>рідного краю;</i></p> <p><i>здійснює</i> критичний аналіз джерел та інтерпретує наявні дослідження щодо становлення національної ідентичності населення Катеринославщини.</p>
	2	<p>Тема 2. НАШ КРАЙ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НАПРИКІНЦІ XVIII — У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XIX ст.</p> <p>Наш край у складі Російської імперії: адміністративно-територіальний устрій. Національне та соціальне становище населення краю. Життя великих міст. Наш край у російсько-французькій війні 1812 р.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність подій періоду;</p> <p><i>показує на карті зміни територіальної належності краю;</i></p> <p><i>описує</i> становище населення краю;</p> <p><i>здійснює</i> критичний аналіз джерел та інтерпретує події, подані в історичних документах.</p>
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	2	<p>Тема 3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ КРАЮ ТА УЧАСТЬ ЙОГО НАСЕЛЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНОМУ РУСІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.</p> <p>Сільське господарство краю. Розвиток</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність подій періоду, <i>хронологічно співвідносить події у краї та в Україні загалом;</i></p> <p><i>пояснює на основі карти</i> економічні та соціальні процеси у краї;</p> <p><i>характеризує та оцінює</i> особливості розвитку сільського</p>

		міських центрів та промисловості. Розвиток торгівлі. Військові поселення у нашому краї. Громадське життя. Кримська війна та наш край. Сумне Катеринославське повстання.	господарства, промисловості й торгівлі даного періоду у нашому краї; <i>визначає та характеризує</i> передумови, причини, форми, характер і наслідки протесту населення краю;
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	2	Тема 4. КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ У НАШОМУ КРАЇ НАПРИКІНЦІ XVIII — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст. Особливості розвитку культури. Освіта. Живопис. Література. Перші книги у Катеринославі. Архітектура та містобудування. Музика та театр. Бібліотека. Преса. Відкриття першого музею. Церковне життя.	Учень/учениця: <i>показує на карті краю</i> основні місця і території, пов'язані з розвитком освіти, науки та мистецтва; <i>визначає і характеризує</i> основні чинники, особливості розвитку, явища, процеси та пам'ятки культури цього періоду; <i>описує</i> явища культурного та духовного життя; <i>оцінює</i> внесок окремих діячів у культуру краю та України .
	2	Тема 5. КАТЕРИНОСЛАВЩИНА У ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СЕРЕДИНІ — У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст. Реформи у нашому краї.	Учень/учениця: <i>хронологічно співвідносить</i> (синхронізує) модернізаційні процеси у нашому краї та Україні; <i>на основі карти описує і характеризує</i> модернізаційні процеси на Катеринославщині; <i>характеризує</i> основні реформи суспільного життя в краї і

		Адміністративний устрій. Протести селян. Земства та міське самоврядування. Зміни у агровиробництві краю. Індустріалізація краю. Населення. Міграційні рухи та зміни у складі населення.	<p><i>визначає</i> їх наслідки;</p> <p><i>описує</i> явища і <i>наводить</i> статистичні дані щодо соціальних та економічних зрушень у нашому краї, на основі їх узагальнення</p> <p><i>визначає</i> основні тенденції модернізації краю у другій половині XIX ст.;</p> <p><i>доводить</i> закономірність процесів модернізації у розвитку нашого краю цього періоду;</p> <p><i>пояснює</i> суперечливий характер явищ і процесів модернізації повсякденного життя населення краю у другій половині XIX ст.;</p> <p><i>дає оцінку</i> цим зрушенням, <i>визначає</i> їх наслідки щодо соціального розвитку та життя людей на Катеринославщині.</p>
	1	<p>Тема 6. НАЦІОНАЛЬНЕ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ У КРАЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.</p> <p>Поліетнічність краю та громадсько-політичного життя у краї. Селянські виступи. Робітничий рух. Народницький рух. Соціалістичний рух. Національно-визвольний рух.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>характеризує</i> постання основних напрямів соціально-політичного життя у краї;</p> <p><i>дає власну інтерпретацію</i> причин, які гальмували національних рух у краї</p>
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	

	2	<p>Тема 7. КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.</p> <p>Особливості розвитку культури нашого краю. Освіта. Недільні школи в Наддніпрянщині. Система масової освіти. Середня та вища освіта. Наука. Фольклористика, етнографія. Живопис. Архітектура та містобудування. Література. Розвиток театру. Музика. Преса. Кінематограф. Побут та народна творчість. Церковне життя. Особливості релігійного життя.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>показує на карті краю основні місця і території, пов'язані з розвитком освіти, науки та мистецтва;</i></p> <p><i>визначає і характеризує основні чинники, особливості розвитку, явища, процеси та пам'ятки культури цього періоду;</i></p> <p><i>порівнює ідеї та цінності, що були характерні для тогочасної культури, із сучасними цінностями українського суспільства;</i></p> <p><i>характеризує та оцінює внесок окремих діячів у культуру краю та України.</i></p>
	1	<p>Практичне заняття/Урок узагальнення.</p>	

ІСТОРІЯ РІДНОГО КРАЮ. ДНІПРОПЕТРОВЩИНА

10 КЛАС

(17 годин)

<i>Дата проведення уроку</i>	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	1	<p>ВСТУП</p> <p>Завдання і структура курсу. Джерела. Наш край у перший період Новітньої доби української історії. Територія і населення краю на початку ХХ ст.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>показує на карті</i> територію нашого краю; — <i>визначає</i> хронологічну послідовність явищ соціально-економічного, політичного і культурного життя; — <i>застосовує періодизацію</i> вітчизняної історії як інструмент для розуміння особливостей розвитку нашого краю початку ХХ ст.
	2	<p>Тема 1. КАТЕРИНОСЛАВЩИНА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.</p> <p>Особливості соціально-економічного розвитку нашого краю. Суспільно-політичне життя. Події революції 1905—1907 рр. На Катеринославщині. Національний рух у краї.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>розпізнає на історичній карті</i> територію Катеринославщини початку ХХ ст.; революційні події 1905—1907 рр. у краї; — <i>визначає</i> основні тенденції та протиріччя процесу соціально-економічного розвитку краю початку ХХ ст.; індустріальної модернізації; земельної реформи П. Столипіна; — <i>виявляє</i> суперечливі процеси модернізації суспільно-політичного життя у

		Столипінська земельна реформа на катеринославщині. Посилення національного гніту у 1907—1914 рр. та український рух у краї. Політичні партії та вибори в III і IV Державні Думи. Просвіти. «Дніпрові хвилі». Особливості розвитку культурного життя.	краї; — <i>пояснює</i> причини політизації національного руху у краї; — <i>формулює</i> власні судження щодо ролі і місця нашого краю у господарському житті Російської імперії; — <i>оцінює</i> суперечливі процеси модернізації розвитку і культури, життя населення краю.
	1	Тема 2. НАШ КРАЙ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ Катеринославщина як мобілізаційна та ресурсна база військових дій. Посилення соціальних та національних репресій. Економічний занепад у краї. Наростання протестного руху.	Учень/учениця: — <i>використовує карту</i> як джерело інформації про основні події у краї часів Першої світової війни; — <i>порівнює й узагальнює</i> наслідки посилення економічної і політичної кризи у краї та в Україні загалом; — <i>орієнтується в історичній термінології</i> .
	1	Практичне заняття/Урок узагальнення.	
	3	Тема 3. ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917 — квітень 1918 р.) У НАШОМУ КРАЇ Лютнева революція 1917 р. На Катеринославщині. Створення Губернського	Учень/учениця: — <i>використовує карту</i> як джерело інформації про основні події початку Української революції у краї; — <i>виявляє вміння синхронізувати</i> історичні події періоду; — <i>порівнює</i> різні точки зору, висловлює власну позицію щодо подій у краї у березні—листопаді 1917 р.;

		<p>виконавчого комітету громадських організацій та Катеринославської ради.. Українська губернська рада та губернський український з'їзд.. Спроби вирішення проблем краю з боку нової влади.</p> <p>Події у краї після більшовицького перевороту у Петрограді. Губернська революційна рада. Створення військ вільного козацтва.</p> <p>Початок громадянської війни та російської інтервенції у краї. Антиурядове повстання у Катеринославі та поразка урядових військ. Радянська окупація Катеринославщини.</p> <p>Вступ військ Німеччини й Австро-Угорщини на територію краю. Бойові дії та відновлення влади Центральної Ради на Катеринославщині.</p>	<p>— <i>формулює власні судження</i> щодо наслідків Брестського мирного договору для нашого краю;</p> <p>— <i>творчо застосовує набуті знання</i> під час складання характеристики історичних персоналій.</p>
	3	<p>Тема 4. БОРОТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВНІСТЬ НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ (квітень 1918 — 1921 р.)</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>— <i>використовує карту як джерело інформації</i> про перебіг основних подій у боротьбі за українську державність на Катеринославщині;</p> <p>— <i>виявляє навички синхронізації</i> історичних подій доби;</p>

		<p>Встановлення влади гетьманату у краї. Боротьба опозиції з гетьманським режимом. Протестний рух та антиурядові повстання. Установлення влади Директорії в Катеринославі. Управління краєм за часів Директорії. Боротьба військ Директорії з більшовиками та армією Н.Махна. Радянська окупація Катеринослащини. Повстанський рух. Н. Махно.</p> <p>Масові селянські повстання проти радянської влади 1919 р. Повстання Григор'єва. Денікінська влада на Катеринослащині.</p> <p>Відновлення більшовицького режиму. Репресії проти селян. Поразка Збройних сил Півдня Росії і махновського руху.</p> <p>Нестор Махно та його повстанська армія.</p> <p>Культурне і духовне життя у краї періоду Національної революції.</p>	<p>— <i>порівнює, аналізує, робить аргументовані висновки</i> щодо діяльності українських урядів на Катеринослащині;</p> <p>— <i>висловлює і аргументує власні судження</i> щодо ставлення населення краю до політики Української Держави, Директорії, ЗУНР;</p> <p>— <i>визначає основні тенденції та протиріччя</i> процесу становлення української державності у краї;</p> <p>— <i>виявляє нові тенденції й суперечності</i> процесу розвитку культури краю в 1917—1921 рр.;</p> <p>— <i>орієнтується в історичній термінології</i>;</p> <p>— <i>творчо застосовує набуті знання</i> під час складання характеристики історичних персоналій.</p>
1		Практичне заняття/Урок узагальнення.	

3	<p>Тема 5. ВСТАНОВЛЕННЯ Й УТВЕРДЖЕННЯ РАДЯНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ У НАШОМУ КРАЇ (1921—1939 рр.)</p> <p>Адміністративно-територіальні зміни у краї. Економічний колапс та репресивна політика радянської влади. Стан військової окупації на Катеринославщині. Антибільшовицькі робітничі та селянські виступи. «Маленький Кронштадт». Голод на Катеринославщині 1921-1922 років.</p> <p>Впровадження непу у нашому краї. Початок індустріалізації краю. Розвиток сільського господарства. Кооперація.</p> <p>Форсована індустріалізація у краї. Урбанізація краю. Згорання непу і перехід до директивної економіки у краї.</p> <p>«Хлібозаготівельна криза» у нашому краї. Розкуркулення та насильницька колективізація. Опір селянства. Повстання та</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> — використовує карту як джерело інформації про адміністративно-територіальний поділ на території краю, регіони голоду 1921—1923 рр.; Голодомору 1932—1933 рр.; основні індустріальні новобудови у краї. місця антибільшовицьких повстань; — визначає основні тенденції та протиріччя нової економічної політики; форсованої індустріалізації; насильницької колективізації на території краю; — висловлює і аргументує власні судження щодо порушення прав людини на території краю в умовах тоталітарного режиму; — дає аргументовану правову оцінку Голодомору 1932—1933 рр. як геноциду українського народу; — пояснює причини і наслідки масових репресій у краї; — визначає причини і наслідки ідеологізації національно-культурного життя у краї; — орієнтується в історичній термінології; — творчо застосовує набуті знання під час складання характеристики історичних персоналій.
---	--	---

		<p>виступи селян.</p> <p>Причини й перебіг Голодомору 1932—1933 рр. у краї. «Закон про 5 колосків». Примусові хлібзаготівлі. «Чорні дошки». Спроби опору геноциду місцевої влади. Масовий голод на Дніпропетровщині. Масштаби та наслідки Голодомору.</p> <p>Громадсько-політичне життя у краї. Масові репресії та політичні процеси 1920-х — початку 1930-х рр. На Дніпропетровщині. Згортання українізації та арешти дніпропетровської наукової інтелігенції. «Розстріляне відродження» на Дніпропетровщині. Антицерковна політика влади.</p> <p>Ідеологізація національно-культурного життя у краї в 1921—1939 рр. Освіта. Ліквідація неписьменності та розвиток шкільництва. Вища та спеціальна освіта. Наука. Театр Архітектура, Живопис та скульптура. Література. Музика. Преса.</p>	
--	--	---	--

		Масова культура. Народна творчість. Реалії та міфи українізації у краї.	
	1	Практичне заняття/Урок підсумкового оцінювання.	

ІСТОРІЯ РІДНОГО КРАЮ. ДНІПРОПЕТРОВЩИНА. (1939 - поч. ХХІ ст.)

11 КЛАС

(17 годин)

<i>Дата проведення уроку</i>	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	1	<p>ТЕМА 1. НАШ КРАЙ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА В ПЕРШІЙ ПЕРІОД РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ ВІЙНИ. Зміни в адміністративно-територіальному устрої Дніпропетровської області та м. Дніпропетровська. Промисловість краю напередодні війни. Стан сільського господарства. Життя і побут населення. Репресії на теренах Дніпропетровщини. Мілітаризація населення краю.</p>	<p align="center">Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>використовує карту як джерело інформації про зміни в адміністративно-територіальному устрої Дніпропетровської області та м. Дніпропетровська перед війною;</i> ✓ <i>порівнює, аналізує, робить аргументовані висновки щодо життя і побуту населення;</i> ✓ <i>формулює власні судження щодо Рпресій на теренах Дніпропетровщини;</i> ✓ <i>творчо застосовує набуті знання під час складання економічної характеристики краю</i>
	1	<p>ТЕМА 2. ОКУПАЦІЯ НАШОГО КРАЮ ЗАГАРБНИКАМИ. ОКУПАЦІЙНИЙ РЕЖИМ ТА РОЗГОРТАННЯ РУХУ ОПОРУ В КРАЇ. Наш край у перші місяці війни. Оборонні бої на території Дніпропетровщини. Окупаційний режим. Рух</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>використовує карту як джерело інформації про основні воєнні дії на території краю в період радянсько-німецької війни;</i> ✓ <i>порівнює, аналізує, робить аргументовані висновки щодо життя населення краю в умовах нацистської окупації та евакуації;</i>

		Опору. Партизанський рух. Антинацистське підпілля. Націоналістичне підпілля. Голокост.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>визначає</i> правовий статус громадян на анексованих територіях; ✓ <i>формулює</i> власні судження щодо ролі і місця населення краю у Русі Опору, партизанському русі, антинацистському підпіллі. ✓ <i>вільно орієнтується в історичній термінології</i>: агресор, окупаційний режим, евакуація, мобілізація, депортація, «новий порядок», Український визвольний рух, остарбайтери, діти війни, воєнний злочин; Голокост
1	ТЕМА 3. ВИГНАННЯ НАЦИСТСЬКИХ ОКУПАНТІВ З РІДНОГО КРАЮ. Вигнання нацистських окупантів з Дніпропетровської області. Форсування Дніпра. Мішурин Ріг – Аули. Військове- Вовніги. Звільнення Правобережжя. Збитки в краї періоду окупації.	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>використовує карту як джерело інформації</i> про вигнання нацистських окупантів з території краю в період радянсько-німецької війни; Мішурин Ріг – Аули; Військове- Вовніги. Правобережжя краю; ✓ <i>порівнює, аналізує, робить аргументовані висновки</i> щодо звільнення краю; ✓ <i>формулює власні судження</i> щодо збитків в краї за час окупації; ✓ <i>вільно орієнтується в історичній термінології</i>: «форсування», «Східний вал» 	
1	ТЕМА 4. ПОВОЄННА ВІДБУДОВА КРАЮ. Відродження промисловості краю. Відновлення роботи транспортного сполучення, металургійних заводів, шахт у краї. П'ятирічки відбудови. Стан сільського господарства. Голод 1946-1947 років.	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>використовує карту як джерело інформації</i> про зміни в краї і основні соціально-економічні події повоєнного розвитку; ✓ <i>визначає основні тенденції та особливості</i> економічного становища краю; колгоспів краю; ✓ <i>формулює власні судження</i> щодо голоду 1946-1947 років; ✓ <i>орієнтується в історичній термінології</i>: тоталітарна економіка, модернізація, голод, голодомор 	

	1	<p>ТЕМА 5. ГРОМАДСЬКЕ ТА КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ КРАЮ В 1940-ИХ - ПОЧАТКУ 1950-Х РОКІВ.</p> <p>Життя і побут населення після війни. Карткова система. Грошова реформа.</p> <p>Репресії на Дніпропетровщині. Демографічні зміни.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ визначає основні тенденції та особливості життя і побуту населення після війни; ✓ формулює власні судження щодо репресій на Дніпропетровщині; демографічних змін; ✓ орієнтується в історичній термінології: тоталітарна економіка, репресії, демографія; карткова система; грошова реформа; ✓ визначає роль репресій в житті населення;
	1	<p>ТЕМА 6. ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ КРАЮ В ПЕРІОД ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ (1953-1964 РР.)</p> <p>Економічний розвиток Дніпропетровщини. Соціалістичні змагання.</p> <p>Зміни в житті населення краю за часів хрущовської «відлиги». Лібералізація політичного і духовного життя краю.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ використовує карту як джерело інформації про основні події політичного, економічного і культурного життя України в період лібералізації суспільства; ✓ визначає основні тенденції та протиріччя процесу реформування промисловості та сільського господарства; ✓ орієнтується в історичній термінології: волюнтаризм, децентралізація, атеїзм, відлига, лібералізація; ✓ творчо застосовує набуті знання під час складання характеристики історичних персоналій
	1	<p>ТЕМА 7. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ КРАЮ НАПРИКІНЦІ 1950-х ТА У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1960-х РОКІВ.</p> <p>Проблеми сільського господарства Дніпропетровщини. Досягнення та нововведення. Дніпродзержинська ГЕС. Дніпровський гідро каскад.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ використовує карту як джерело інформації про основні події економічного України в період лібералізації суспільства; ✓ визначає основні тенденції та протиріччя процесу реформування промисловості та сільського господарства; ✓ орієнтується в історичній термінології: волюнтаризм, децентралізація, атеїзм, відлига, лібералізація;

		Стан сільського господарства в районах Дніпропетровської області.	✓ висловлює і аргументує власні судження щодо досягнень та нововведень в краї.
1	ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЮ ПЕРІОДУ «ЗАСТОЮ» (ДРУГА ПОЛОВИНА 1960 – ІХ - 1970-І РОКИ). Особливості економічного розвитку у II пол. 1960-х років. Промисловість краю у 1960-1970 роки. Вплив економічної реформи. Військово-промисловий комплекс області. О. Макаров. М. Янгель, «Південмаш». Сільське господарство краю. Зміна в оплаті праці сільських працівників. Індивідуальне господарство селян. Ярмарки.	Учень/учениця: ✓ визначає основні тенденції та особливості економічного розвитку краю; ✓ аналізує, робить аргументовані висновки щодо процесу реформування промисловості краю та сільського господарства; ✓ висловлює і аргументує власні судження про зміцнення оборони країни за рахунок військово-промислового комплексу області; ✓ визначає роль «Південмаш» у розвитку краю та України; ✓ творчо застосовує набуті знання під час складання характеристики історичних персоналій: О. Макаров. М. Янгель	
1	ТЕМА 9. ЕТНІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ В КРАЇ В ПОВОЄННИЙ ЧАС. Соціалістичне змагання на Дніпропетровщині. Суспільно-політична активність населення. Святкування 200-річчя м. Дніпропетровська. Посилення русифікації.	Учень/учениця: ✓ порівнює, аналізує, робить аргументовані висновки щодо економічного становища краю у другій половині 1960-х рр. та 1970-ті рр.; ✓ порівнює і формулює власні судження щодо дотримання прав людини в радянському суспільстві і положень Конституції УРСР 1978 р.; про посилення русифікації; ✓ визначає основні тенденції й протиріччя суспільно-політичного життя; ✓ творчо застосовує набуті знання про святкування 200-річчя м. Дніпропетровська; ✓ орієнтується в історичній термінології: русифікація	

	1	<p>ТЕМА 10. ОПОЗИЦІЙНИЙ РУХ В КРАЇ В ПОВОЄННИЙ ЧАС.</p> <p>«Шестидесятники» краю. І.Сокульський. О.Кузьменко. О.Гончар. В,Сіренко. О.Завгородній. Національний рух на Дніпропетровщині. Молоде дисидентство. Форми протесту. Реакція влади.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ висловлює і аргументує власні судження щодо шістдесятництва в українській культурі; зародження дисидентського руху; національного руху у краї; ✓ творчо застосовує набуті знання під час складання характеристики історичних персоналій: І.Сокульський. О.Кузьменко. О.Гончар. В,Сіренко. О.Завгородній; ✓ орієнтується в історичній термінології: шестидесятники, молоде дисидентство, анти соборна кампанія, реабілітація
	1	<p>ТЕМА 11. КУЛЬТУРА ТА ДУХОВНЕ ЖИТТЯ В КРАЇ В ПОВОЄННИЙ ЧАС.</p> <p>Культурне та духовне життя краю в 1950-их - першій половині 1960-х років.</p> <p>Культура і духовне життя у 60-ті – 80-ті роки. Освіта і наука краю. Досягнення науки. Культурні особливості краю. Література краю. Мистецтво. Петриківський розпис. Музика і театр. Спорт. Архітектура краю, новобудови. Палац спорту «Льодовий». Державний цирк м.Дніпропетровська. Театр опери і балету.</p>	<p>Учень/учениця:</p>
	1	<p>ТЕМА 12. ЕКОНОМІКА ТА ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ В КРАЇ НАПЕРЕДОДНІ ТА ПІДЧАС ПЕРЕБУДОВИ (1980-І РОКИ).</p>	<p>Учень/учениця:</p>

		Соціально-економічне становище на Дніпропетровщині. Візит М.Горбачова. Страйк «Павлоградвугілля». Суспільно-політичне життя. Демократичні процеси в краї. Вибори до Ради. Неформальні організації. Опозиція.	
	1	ТЕМА 13. ДНІПРОПЕТРОВЩИНА У ПЕРШЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ. Події в краї під час здобуття Україною незалежності (1990-1991 рр.). Економічне та громадське життя в краї в умовах незалежності (1990-і роки). Шахтарські мітинги та страйки. Спад виробництва. Наслідки Чорнобильської катастрофи. Екологічні проблеми краю. Стабілізація економіки. Розвиток культури краю в роки незалежності. Відкриття метрополітену. Проект «Морський старт».	Учень/учениця:
	1	ТЕМА 14. ЖИТТЯ КРАЮ НА МЕЖІ ХХ – ХХІ СТОЛІТЬ. Події у рідному краї на початку ХХІ століття. Промисловість. Машинобудування. Легка промисловість. Транспорт і зв'язок. Харчова промисловість. Будівництво. Торгівля. Охорона	Учень/учениця:

		здоров'я. Освіта і наука початку ХХІ століття. Фізкультура і спорт. Видатні спортсмени краю.	
		<p>ТЕМА 15. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРАЮ У 2000-2016 РР.</p> <p>Економічний розвиток краю у 2000-2016 рр. Виборчі кампанії: парламентські вибори та вибори до Верховної Ради України. Народні депутати від нашого краю у Верховній Раді України. Помаранчева революція 2004—2005 рр.. Участь населення краю в революції.</p> <p>Суспільно-політичне життя та соціально-економічний розвиток краю у 2005—2013 рр. Революція гідності 2013—2014 рр. Небесна Сотня Дніпропетровщини. Євромайдани краю.</p> <p>Анексія та тимчасова окупація Криму Російською Федерацією. Агресія Росії проти України. Герої АТО. Сергій Нігоян – Герой України.</p>	Учень/учениця:
	1	<p>ТЕМА 16. НАШ КРАЙ СЬОГОДНІ.</p> <p>Адміністративно-територіальний устрій краю. Символи Дніпропетровської області: герб, прапор. Символіка в регіонах краю.</p> <p>Декомунізація в краї. Перейменування м.</p>	Учень/учениця:

		Дніпропетровська, міст та містечок краю. Декомунізація в сільських районах. Етимологія назв. Історичні пам'ятки краю.	
	1	ТЕМА 17. Підсумкове практичне заняття.	